

Beschilderde Meelzakken in de 'Moulckers Collection'

Beschilderde Meelzakken in de 'Moulckers Collection'

De geschiedenis van de voedselhulp voor België in de Eerste Wereldoorlog was mij onbekend tot 10 maanden geleden. Sinds de kennismaking met één 'geborduurde meelzak', herinneringssymbool van de voedselhulp, ben ik verwoed informatie gaan zoeken en heb de afgelopen maanden eindeloos gelezen over het onderwerp 'Versierde Meelzakken in WO1'. Hoe meer ik onderzoek, hoe verrassender de vondsten.

Meelzakken, ontvangen via de internationale voedselhulp zijn door Belgische kunstenaars beschilderd. Een prachtige verzameling foto's in een Flickr album getuigt hiervan. Deze foto's zijn uit Amerikaanse bron en ze geven een sfeerbeeld van het werk van actieve kunstenaars en vormgevers in Brussel in het jaar 1915.

'The Captain and Mrs. Albert Moulckers Collection'

Beschilderde Meelzak: Jacques Madyol, 1915

'The Captain and Mrs. Albert Moulckers Collection' bestaat uit circa 50 beschilderde meelzakken en bevindt zich in de archieven van St. Edward's University in Austin, Texas, Verenigde Staten.

Het echtpaar Captain Albert (1907-1989) en Mrs. Julienne (1910-1994) Moulckers woonde in Beaumont, Texas, het had de collectie in bezit en schonk deze aan de universiteit.

Julienne was van Belgische komaf. Als kind woonde zij in België. Haar grootvader Groels was bakker en bakte brood van Amerikaans meel voor de

voedselhulp aan Belgische kinderen. Grootvader leverde de lege meelzakken als schilderdoeken aan Edouard Seurbein, de vader van Julienne. Hij beheerde een kunstkring en galerie voor kunstenaars.¹

'The Captain and Mrs. Albert Moulckers Collection' maakt deel uit van de 'Special Collections' in St. Edward's University Archives, gevestigd in de Munday Library. Op de website van de universiteit heb ik in een Flickr album 39 foto's van meelzakken in de collectie gevonden onder de titel 'World War I Flour Sacks'.²

¹ Austin, Carole, 'From Aid to Art: Decorated Flour Sacks from World War I', A Report from the San Francisco Craft and Folk Art Museum, San Francisco, Californië, VS, Fall 1986

² Zie: <https://www.flickr.com/photos/135420022@N04/sets/72157660077085270/with/23448942775/>

Beschrijving bij het Flickr album op de website van St. Edward's University:

"Album description

During World War One, Herbert Hoover created the Committee for Relief in Belgium (CRB) to supply food and other necessary supplies to occupied Belgium. Flour was one of the most exported items. Due to worries that the flour sacks would be used by enemy troops for munitions or refilled with inferior flour, the flour sacks were tracked and given to schools, seamstress, and artists. These sacks were then sold or given as gifts."

32 Foto's van Beschilderde Meelzakken in het Flickr album 'World War I Flour Sacks'
'The Captain and Mrs. Albert Moulckers Collection'
St. Edwards University, Austin, Texas, VS

			
1 Jos Albert	2 AS	3 Bernard Callie	4 Phillibert Cockx
			
5 Emile Antoine Coulon	6 A Debie	7 Charles Dehoy	8 Jehan Frison
			
9 Jehan Frison	10 Jehan Frison	11 Charlotte Hochsteyn	12 Henri Lemaire
			
13 Jacques Madyol	14 Paul Petit	15 Lucien Rion	16 (beeldmerk)

			
17 Antoine Springael	18 Romain Van den Brugge	19 Joseph Van Goethem	20 Gaston Haustraete
			
21 Guillaume Van Strydonck	22 Georges Vanzevenberghen	23 Marguërite Verboeckhoven	24 Edouard Verschafflet
			
25 ongesigneerd	26 ongesigneerd	27 ongesigneerd	28 ongesigneerd
			
29 ongesigneerd	30 ongesigneerd	31 ongesigneerd	32 ongesigneerd

Groen = beschilderde meelzakken, met vraagteken over naam en signering
 Geel = beschilderde meelzakken ongesigneerd

Studie van de foto's

Beschilderde Meelzak:
Antoine Springael, 1915

Op de foto's staan in totaal 32 beschilderde meelzakken, waarvan 7 tweezijdig zijn gefotografeerd, wat het totale aantal foto's op 39 brengt. De meeste schilderijen zijn gedateerd '1915'.

De wijze van werken varieerde, er waren kunstenaars, die:

1. Gebruik maakten van de bedrukking van de meelzakken en er een toevoeging aan gaven met een dankbaarheidsbetuiging en patriottische motieven
2. Het katoen van de meelzak gebruikten als schilderdoek en vrij hun onderwerpen hebben gekozen, zoals portretten, landschappen, stillevens, een stads- of dorpsgezicht.

Iedere foto in het Flickr album beschikt over een titel of omschrijving van de schildering, de afmetingen van de meelzak, en, voor zover gesigineerd, het jaartal en de naam van de kunstenaar.

Maar met die naamsvermelding is iets gekk aan de hand. Kennelijk is de signering bepalend geweest voor de naam van de kunstenaar en blijkt die niet makkelijk te ontcijferen. Daarom staan er onwaarschijnlijke namen bij de foto's. Het is een complete puzzel, wie waren deze Belgische kunstenaars in de periode rond 1915? Door veel te googelen denk ik de meerderheid van hen te hebben achterhaald. Enkele vraagtekens blijven, ik hoop op tips van lezers van dit blog.

Zakken op naam

In de bijgevoegde spreadsheet heb ik de 32 foto's van de schilderijen op een rij gezet, genummerd en beschreven.

De namen van kunstenaars, door mij gevonden, zijn:

- 1) Jos Albert (1886-1981)
- 3) Bernard Callie (1880-1954)
- 4) Phillibert Cockx (1879-1949)
- 5) Emile Antoine Coulon (1868-1937)
- 6) Antoine De Bie (1888-1930)
- 7) Charles Dehoy (1872-1940)
- 8, 9, 10) Jehan Frison (1871-1950)
- 12) Henri Lemaire (1879-1949)

- 13) Jacques Madyol (1871-1950)
- 14) Paul Petit
- 15) Lucien Rion (1875-1939)
- 17) Antoine Springael (1871-1928)
- 18) Romain Van den Brugge
- 19) Joseph Van Goethem (1875-?)
- 20) Gaston Haustraete (1878-1949)
- 21) Guillaume Van Strydonck (1861-1937)
- 22) Georges Vanzevenberghen (1877-1968)
- 23) Marguérite Verboeckhoven (1865-1949)
- 24) Edouard Verschaffelt (1874-1955)

*Beschilderde Meelzak:
Gaston Haustraete, 1915*

Vraagtekens over naam en signering heb ik staan bij:

- 11) Charlotte Hochsteyn?
- 2) 'AS' (= Albert Saverys)?
- 16) ? (zie het beeldmerk)

*Beschilderde Meelzak:
'Stadsgezicht' (ongesigneerd)*

Acht schilderijen, de nummers in de spreadsheet 25-32, zijn ongesigneerd.

Misschien zal een kunstkenner ze kunnen toeschrijven aan een Belgische kunstenaar.

De verzameling meelzakken van Albert en Julienne Moulckers zijn uitsluitend schilderijen, voor zover ik heb kunnen vaststellen bevat de collectie geen meelzakken met borduurwerk of kanten versieringen.

Tentoonstellingen

Beschilderde meelzakken uit de 'Moulckers Collection' zijn in de loop der jaren in ieder geval op drie plaatsen tentoongesteld in de Verenigde Staten: in de 60er jaren in Port Arthur, Texas, (zie blog van 8 april 2019), in 1987 in San Francisco, Californië en in 1995 in Boise, Idaho.

San Francisco Craft and Folk Art Museum

'From Aid to Art: Decorated Flour Sacks from World War I', is de titel waaronder het San Francisco Craft and Folk Museum een tentoonstelling organiseerde van 7 januari tot 1 maart 1987. Gastconservator Carole Austin schreef een uitgebreid essay, dat gepubliceerd werd in 'A Report, Fall 1986', een uitgave van het museum³. In de tentoonstelling zijn beschilderde meelzakken uit de collectie van Capt. and Mrs. Albert Moulckers getoond, naast vele geborduurde en met kant versierde meelzakken uit de collectie van de Hoover Institution van Stanford University.

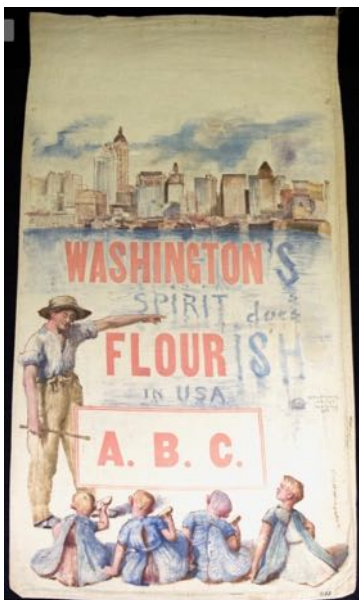
In haar essay vermeldt Austin dat Julianne Moulckers haar vertelde dat St. Edward's College in Austin, Texas, nu de meeste meelzakken met schilderijen van haar vader's kunstkring in bezit heeft.

De lijst van tentoongestelde, beschilderde meelzakken⁴ vermeldt de namen van de volgende Belgische kunstenaars:

- Louis Crombin (1872-1946)
- Ernest Godfrinon (Brussel, 1878- Schaarbeek, 1927)
- Amédée Lynen (1852-1938)
- J. Ploy (?)
- Jean-Francois Talemans (1851-1931)

Opmerkelijk genoeg komen deze vijf kunstenaars niet voor op de foto's in het Flickr album.

Boise State University, Boise

Beschilderde Meelzak:
Guillaume Van Strydonck, 1915,
zie artikel in Deseret News van 1995

'Old World and New World Sack Art' was de titel van de tentoonstelling van meelzakken op de Boise State University (BSU) in het Hemingway Western Studies Center, gehouden van 1 juni tot eind september 1995. Op verzoek van Professor Trusky van BSU leende St. Edward's University 30 beschilderde zakken van de Moulckers Collection uit.

Het dagblad 'Deseret News' publiceerde er een artikel over met de titel

'Sack Art by Thankful Belgians at BSU'.⁵

Trusky was enthousiast: "They are stunning," he said. "There are abstract, impressionist paintings, realistic portraits and still lifes."

Het artikel vervolgt: 'Some artists wove the labels into their paintings. One artist added some letters, so 'Washington Flour, USA' is converted into 'Washington's Spirit Does Flourish in USA'.'

³ The San Francisco Craft and Folk Art Museum heeft 30 jaar bestaan, december 2012 is het opgeheven

⁴ Museum of Craft and Folk Art records, Box 3 Folder 10, Archives of American Art, Smithsonian Institution, Washington, VS

⁵ Gallagher, Dan, Associated Press, in Deseret News van 26 mei 1995, Utah, VS

Deze Beschilderde Meelzakken in het Flickr album 'World War I Flour Sacks' zijn tweezijdig gefotografeerd:

Commercial Milling Co. Detroit, Mich.	7 Charles Dehoy
Citizens of Coffeyville, Kansas	15 Lucien Rion
Central Minnesota Power & Milling Co. Sauk Centre, Minn.	22 Georges van Zevenberghen
J.W. Denio Milling Co. Sheridan, Wyoming	23 Marguerite Verboeckhoven
The St. Lawrence Flour Mills Co. Montreal, Canada	27 ongesigneerd
Portland Flouring Mills, Portland, Oregon	29 ongesigneerd

Oorsprong van de Meelzakken

Waar kwamen de meelzakken oorspronkelijk vandaan, via welke voedselhulp kwamen ze naar België?

Omdat 7 meelzakken tweezijdig zijn gefotografeerd en een aantal kunstenaars het logo van de meelfabriek heeft beschilderd is het van enkele meelzakken mogelijk om de herkomst redelijk nauwkeurig vast te stellen.

Met de kennis uit mijn vorige blog waarin de hulpactie van de Northwestern Miller aan bod komt⁶ blijkt in de 'Moulckers Collection' in ieder geval een viertal meelzakken afkomstig van The Millers' Belgian Relief Movement 1914-15, die 275.000 zakken meel naar België bracht in maart 1915.

Het zijn zakken verstuurd door:

- Thompson Milling Co., Lockport, N.Y.
- Commercial Milling Co. Detroit, Mich.
- Central Minnesota Power & Milling Co., Sauk Centre, Minn.
- J.W. Denio Milling Co., Sheridan, Wyoming.

Zij staan vermeld in de lijst van contribuanten en hoeveelheid geschonken goederen⁷:
Twee voorbeelden van de vermelding in het Report van William Edgar:

Lockport—Federal Milling Co. and anonymous giver.	202
Thompson Milling Co.	100

Herkomst van de Beschilderde Meelzak door Gaston Haustraete, 1915

Detroit—David Stott Flour Mills, Inc., and citizens...	194
Also 20 bags rolled oats and 50 bags beans.	
Commercial Milling Co. and citizens.....	188

Herkomst van de Beschilderde Meelzak door Charles Dehoy, 1915

⁶ Zie mijn blog 'Een Bekende Vlaamse Meelzak in het Land van Nevele' van 25 oktober 2018

⁷ De lijst is opgenomen in het rapport 'The Millers' Belgian Relief Movement 1914-15 conducted by The Northwestern Miller. Final Report of its director William C. Edgar, Editor of the Northwestern Miller, MCMXV'

Emporia Mills en Jehan Frison

Eén meelzak uit Kansas, die van Emporia Mills, Emporia, in Lyon County, heeft in mijn visie ook onderdeel uitgemaakt van de Millers' Belgian Relief Movement. De bedrukking van de zak 'Belgian Relief Flour' komt overeen met vele andere meelzakken in die hulpactie. De bedrukking is zelfs identiek aan het borduurwerk van de 'Bekende Vlaamse Meelzak' in Hansbeke.⁸ Helaas komt de naam Emporia Mills niet voor op de lijst van contribuanten aan de Northwestern Miller. Zou de zak met meel als verstekeling aan boord van het schip zijn gegaan...?!

Beschilderde Meelzak, tweezijdig gefotografeerd: Emporia Mills en (9) Jehan Frison: 'Vrouw in Tuin', 1915

Wie weet... Het stelde Jehan Frison in 1915 in staat een impressionistisch, kleurrijk tafereel te schilderen van een lezende vrouw in een zomerse tuin. Zij zit op een stoel met haar voeten lui op de bank. Het doek van de meelzak is in de breedte opgespannen geweest, de spijkergaatjes zitten rondom in het doek en de hoeken zijn schuin afgeknipt. Ondanks het ontbreken op de lijst van de Northwestern Miller is de Beschilderde Meelzak toch in dubbel opzicht een 'Meelzak op naam'.

Conclusie

- De St. Edward's University biedt vanuit de VS een belangrijke bron van informatie over Beschilderde Meelzakken met het online Flickr album.
- Meelzakken met schilderijen zijn een aparte categorie onder de 'Versierde Meelzakken in WOI'. Ze staan op naam, de makers zijn te identificeren via hun handtekeningen en het jaartal, ook de ongesigeneerde schilderijen dragen onmiskenbaar het handschrift van de kunstenaar.

Annelien van Kempen, (email: info(at)annelienvankempen.nl)

29 november 2018 , herzien op 13 januari en 10 april 2019

⁸ Voor de geografische ligging in de staat Kansas, VS: de afstand tussen de plaatsen Emporia en Caldwell, van de versierde meelzak van Hansbeke, is 240 km.